

Motion till riksdagen 2019/20:3384

av **Jakob Forssmed m.fl. (KD)**

med anledning av prop. 2019/20:11 Ändringar i kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kompensera de kommuner och regioner som får stor negativ bidrags- eller avgiftsförändring av propositionens förslag till ändrat kostnadsutjämningsystem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda utjämningsystemet som helhet för att bättre ta hänsyn till tillväxtkommuners ökade kostnader, utreda möjligheten till en mer regional modell för utjämnning samt utreda effekterna av ett ökat statligt ansvar för skatteutjämningsystemet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Regeringen föreslår att den grundläggande uppbyggnaden av det nuvarande systemet för kostnadsutjämnning ändras för att systemet i högre grad ska fånga strukturella behovs- och kostnadsskillnader mellan kommuner och regioner. Utredningen, som hade en parlamentarisk referensgrupp till sitt förfogande, som ligger till grund för förslaget fann att det finns behov av förändringar för att i högre grad beakta socioekonomiska faktorer och merkostnader till följd av gles bebyggelse i kostnadsutjämnningen och för att kostnadsutjämnningen i än större utsträckning ska handla om icke påverkbara strukturella faktorer än i nuvarande modell. Regeringen föreslår därför förändringar för att kommuner och regioner ska ges mer likvärdiga ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla välfärd till invånarna, oberoende av bebyggelsestruktur och socioekonomiska förhållanden. I propositionen föreslås också förändringar för att skapa en tydligare, mer verksamhetsorienterad modellstruktur. Därutöver föreslås att de uppgifter som ligger till grund för kostnadsutjämnningen i högre grad ska uppdateras årligen för att undvika att vissa delar

av kostnadsutjämningsen urholkas i förhållande till andra, vilket är ett bekymmer i nuvarande modell.

Sveriges kommuner och regioner står inför stora utmaningar. I vissa delar av landet skapar gleshet och avflyttning problem, samtidigt som det i andra delar av landet är tillväxt och inflyttning som skapar investeringsbehov som driver offentliga kostnader. För Kristdemokraterna är det därför viktigt att utjämningsystemet som helhet, såväl som de statsbidrag som ges till kommuner och regioner, ger kommuner och regioner med skiftande förutsättningar likvärdiga möjligheter att tillhandahålla välfärd och service till sina medborgare.

Vad gäller den mindre del av skatteutjämningsystemet som kostnadsutjämningsen utgör anser Kristdemokraterna att den även i framtiden måste syfta till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner. Förslagen i denna proposition är ur det perspektivet rimliga. Samtidigt menar vi att ett införande av det nya systemet redan den 1 januari 2020 skapar stora problem ur ett planeringsperspektiv för de kommuner och regioner som får minskade bidrag alternativt ökade avgifter. Regeringen har agerat oansvarigt i detta hänseende. Många kommuner och regioner har redan fattat beslut om sina budgetar för 2020, eller gör så inom kort, och förslagen i propositionen innebär att förutsättningarna ändras endast ett par månader innan budgetårets start. Enligt kommunallagen ska skattesatsen i en kommun beslutas i oktober och budgeten som helhet senast i november, vilket alltså sker innan riksdagen fattar beslut om denna proposition. Att propositionen läggs fram på riksdagens bord så sent vittnar om att regeringen inte tagit kommuners och regioners ekonomiska situation på allvar.

Kristdemokraterna anser därför att staten bör ta ansvar för att dämpa de effekter som uppstår för de kommuner och regioner som får störst negativ bidrags- eller avgiftsförändring till följd av propositionens förslag. Inom kostnadsutjämningsystemet omfördelades 2019 ca 10,3 miljarder kronor. 2020 kommer motsvarande siffra vara ca 12,8 miljarder. Utökningen om ca 2,5 miljarder kronor härrörs till största del från propositionens förslag till förändring av systemet. Tittar man på den samlade negativa effekten för alla kommuner och regioner som får minskade bidrag eller ökade avgifter är denna dock ännu större. Kristdemokraterna menar att det särskilda införandebidrag som föreslås i propositionen inte är tillräckligt dämpande ur detta hänseende, varför staten borde avsätta resurser under 2020 och 2021 för generella statsbidrag till de kommuner och regioner som drabbas särskilt hårt av propositionens förslag. Av den anledningen yrkar vi i vårt förslag till statsbudget för 2020 om att två miljarder kronor avsätts för detta ändamål under utgiftsområde 25 Kommunalekonomisk utjämnings. Även för 2021 yrkar vi på att två miljarder kronor avsätts för detta ändamål. Propositionens förslag om ett införandebidrag som motsvarar den del av bidragsminskningen som överstiger 250 kronor per invånare för 2020 bör även förlängas så att det ligger på denna nivå även för åren 2021 och 2022. Först 2023 bör införandebidraget börja trappas av i enlighet med propositionens förslag till successiv minskning.

På så sätt minskas de negativa effekter som kan uppstå på kort sikt i den kommunala verksamheten och bättre planeringsförutsättningar kan ges. Vårt förslag innebär att tillskotten kan börja ske enligt propositionens förslag till de kommuner som nu bättre kompenseras för sina kostnader, samtidigt som effekterna för de kommuner som har negativ bidrags- eller avgiftsförändring kan begränsas till ett minimum. Under tiden kan också skatteutjämningsystemet ses över för att bättre främja tillväxt.

Utöver detta anser Kristdemokraterna att utjämningsystemet i sin helhet bör ses över – med särskilt fokus på hur inkomstutjämningsystemet bättre kan utformas för att främja tillväxt. Flera av de regioner och kommuner som får störst negativ bidrags- eller avgiftsförändring i det föreslagna systemet för kostnadsutjämning befinner sig i en fas med stora investeringar för att möjliggöra tillväxt. Precis som det nya förslaget till kostnadsutjämning väger upp för gleshetsfaktorer som innebär stora kostnader, behöver kostnader i tillväxtkommuner och -regioner beaktas. De demografiska variablerna i nuvarande och föreslagna system tar inte tillräcklig hänsyn till de stora kostnader och investeringsbehov inom exempelvis infrastruktur, kollektivtrafik, sjukvård, omsorg, skola och förskola som hög inflyttning och stark tillväxt för med sig. Risken med ett utjämningsystem som inte i tillräcklig grad tar hänsyn till detta är att incitamenten för kommuner och regioner att främja tillväxt försvinner, till skada för hela landets tillväxt.

Inom en sådan utredning bör även möjligheten till en mer regional modell ses över. I många fall ligger boendekommuner och jobbkommuner geografiskt nära och drar nytta av varandra. Inom utjämningsystemet behandlas de dock som separata entiteter och får olika profil på grund av hur de demografiska faktorerna i utjämningsystemet faller ut, trots att det i hög grad är samma personer som bor i den ena kommunen och arbetar i den andra. Om utjämnningen i stället behandlade sådana kommuner gemensamt, med ett mer regionalt perspektiv, hade en mer rättmätig omfördelning kunnat ske.

Kristdemokraterna vill se en samhällsgemenskap där stad och land inte ställs emot varandra och där hela Sverige kan leva. Utredningen bör därför även få i uppdrag att se över huruvida ett ökat statligt ansvar för skatteutjämnningen mellan kommuner och regioner skulle kunna bidra till ökad legitimitet för systemet.

Kristdemokraterna anser därför att en utredning behöver tillsättas som ser över utjämningsystemet i sin helhet.

Jakob Forssmed (KD)

Camilla Brodin (KD)

Hampus Hagman (KD)

Magnus Oscarsson (KD)

Désirée Pethrus (KD)

Sofia Damm (KD)

Magnus Jacobsson (KD)

Kjell-Arne Ottosson (KD)

Larry Söder (KD)